

Odmiany ogórka i brokułu do upraw ekologicznych

Mgr inż. Teresa Sabat

Instytut Ogrodnictwa – Państwowy Instytut Badawczy w Skierniewicach

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na powodzenie ekologicznej uprawy warzyw jest właściwy wybór odmiany. Uprawa ekologiczna zawęża możliwości stosowania ochrony chemicznej i dokarmiania uprawianych warzyw do środków i nawozów dozwolonych do stosowania w ekologii. Mimo tych ograniczeń od odmian przeznaczonych do upraw ekologicznych oczekuje się dobrego plonowania. Powinny one wyróżniać się wysoką odpornością na najgroźniejsze dla danego gatunku choroby i tolerancją na zachwaszczenie. Bardzo ważne są też zdolności adaptacyjne roślin umożliwiające im prawidłowy rozwój w trudnych warunkach uprawy ekologicznej. Niebagatelne znaczenie ma zdrowy i dobrze rozwinięty system korzeniowy, zapewniający roślinom należyty dostęp do składników pokarmowych i wody oraz szybki i bujny wzrost części nadziemnej, umożliwiający szybkie przykrycie powierzchni gleby.

ODMIANY W DOŚWIADCZENIACH

W IO-PIB w Skierniewicach prowadzone są badania nad przydatnością wybranych odmian różnych gatunków warzyw gruntowych do uprawy ekologicznej. W doświadczeniach przeprowadzonych w 2021 r. badano polskie odmiany ogórka gruntowego: Arko F₁, Horizon F₁, Magnetar F₁ i Starter F₁ oraz

brokułu: Cezar, Sebastian, Wiarus. Warzywa uprawiane były z rozsady wyprodukowanej w szklarni zgodnie z wymogami uprawy ekologicznej.

JAKOŚĆ NASION I SIEWEK

W trakcie produkcji rozsady oceniano jakość nasion i rozwijających się siewek. Na podstawie liczby siewkowanych

nasion określono zdolność ich kiełkowania, liczba zamierających nasion i siewek była z kolei wyznacznikiem stopnia ich odporności na choroby odglebowe (tabele 1 i 2).

Wśród badanych odmian ogórka największą zdolność kiełkowania wykazywały nasiona odmiany Starter F₁ (96%), a wśród odmian brokułu – nasiona odmiany Sebastian (90%). Słabsze wschody i późniejsze zamieranie siewek brokułu odmian Cezar i Wiarus oraz ogórka odmiany Magnetar F₁ wynikały z porażenia nasion i roślin przez grzyby z rodzaju *Pythium*, wywołujące zgorzel siewek.

GLEBA

Doświadczenia polowe prowadzono na Certyfikowanym Ekologicznym Polu Doświadczalnym IO-PIB w Skierniewicach, na którym prowadzony jest 4-letni płodozmian. Warzywa uprawiane były na stanowisku, na którym w minionym sezonie rosła koniczyna czerwona. Analiza chemiczna gleby wykonana przed rozpoczęciem uprawy (tab. 3 na str. 40) wykazała niedobory: azotu, potasu i wapnia, które uzupełniono kompostem w dawce 30 t/ha. ►

Tabela 1. Ocena wschodów i porażenia siewek ogórka gruntowego przez patogeny glebowe

Odmiana ogórka	Wschody siewek (%)	Udział zamierających roślin (%)
Arko F ₁	79	0
Horizon F ₁	82	0
Magnetar F ₁	83	50*
Starter F ₁	96	0

* rośliny porażone przez grzyby z rodzaju *Pythium*

Tabela 2. Ocena wschodów i porażenia siewek brokułu przez patogeny glebowe

Odmiana brokułu	Wschody siewek (%)	Udział zamierających roślin (%)
Cezar	55*	2,3
Sebastian	90	4,7
Wiarus	59*	1,0

* rośliny porażone przez grzyby z rodzaju *Pythium*

Tabela 3. Analiza chemiczna gleby przed rozpoczęciem uprawy oraz kompostu zastosowanego w uprawie ogórka i brokołu

	pH H ₂ O	Zasolenie g·dm ⁻³ NaCl	N-NO ₃	P	K	Mg	Ca
	mg·dm ⁻³ gleby						
gleba	6,2	0,14	31	75	77	86	574
kompost	8,4	3,27	846	812	3510	930	1820

Tabela 4. Środki ochrony roślin stosowane w uprawach ogórka i brokołu

	Środek ochrony	Dawka środka	Liczba oprysków
ogórek	Siarkol Extra 80 WP	1,5 kg/ha	2 co 7 dni
	Miedzan 50 WP	3,0 kg/ha	3 co 10 dni
	Serenade ASO	8,0 l/ha	1
brokuł	SpinTor 240 SC	0,2 l/ha	3 co 7 dni
	Serenade ASO	10,0 l/ha	2 co 10 dni

Tabela 5. Wrażliwość badanych odmian ogórka gruntowego na chłód

Odmiana	Uszkodzenia chładowe (%)
Arko F ₁	6,3
Horizon F ₁	5,6
Magnetar F ₁	1,7
Starter F ₁	8,1

Tabela 6. Wzrost i rozwój odmian ogórka gruntowego

Odmiana	Długość pędu (cm)	Liczba pędów bocznych (szt.)	Liczba kwiatów żeńskich (szt.)
Arko F ₁	35	2,1	3,5
Horizon F ₁	34	1,7	3,7
Magnetar F ₁	25	1,5	3,6
Starter F ₁	31	2,0	4,4

◀ ROZSADA

Rozsadę ogórków posadzono po zahartowaniu 26 maja, a brokołów – 7 lipca. Uprawę prowadzono w systemie pasowo-rzędowym: ogórki sadzono w dwóch rzędach na pasach szerokości 1 m, a brokoły – w trzech rzędach na pasach szerokości 1,50 m. Rozsadę

brokołu po posadzeniu na polu zabezpieczono siatką ochronną (fot. 1), ze względu na niebezpieczeństwo uszkodzenia młodych roślin przez zające i ptaki. W celu ochrony upraw przed zachwaszczeniem zastosowano czarną włókninę P-50 firmy Geocover. Warzywa podczas uprawy chronione były

środkami dozwolonymi do stosowania w rolnictwie ekologicznym (tab. 4) i nawadniane za pomocą kropłowego systemu nawadniającego.

ODMIANY OGÓRKA GRUNTOWEGO

Po posadzeniu rozsady ogórka do gruntu oceniano zdolności adaptacyjne poszczególnych odmian do warunków polowych. Warunki atmosferyczne nie były sprzyjające dla wzrostu roślin, ponieważ temperatura w nocy spadała poniżej 10°C. Na roślinach obserwowano uszkodzenia chładowe (wybiełone i podatne na pęknięcie pędy, biała spodnia strona blaszki liściowej, fot. 2). Najwięcej uszkodzonych roślin odnotowano u odmiany Starter F₁ (8,1%), a najbardziej tolerancyjna na niską

Fot. 1. Młode rośliny brokołu zabezpieczono siatką przed zniszczeniem przez zające i ptaki

Tabela 7. Plon ogólny i handlowy ogórków z poletka (5 m²)

Odmiana	Plon ogólny		Plon handlowy	
	kg·m ⁻²	szt.	kg·m ⁻²	szt.
Arko F ₁	26,22 c	349,0 c	24,1 c	341,0 c
Horizon F ₁	25,27 c	352,7 c	24,6 c	344,7 c
Magnetar F ₁	43,18 a	567,5 a	40,14 a	555,0 a
Starter F ₁	29,58 b	404,5 b	28,1 b	394,7 b
NIR	1,53	22,8	1,25	21,90

Tabela 8. Plon ogórków w poszczególnych klasach wielkości z poletka (5 m²)

Odmiana	Korniszony 6–8 cm		Konserwowe 8–10 cm		Kwaszeniaki 10–12 cm	
	kg·m ⁻²	szt.	kg·m ⁻²	szt.	kg·m ⁻²	szt.
Arko F ₁	4,49 c	146,2 c	5,85 c	88,2 c	13,72 c	106,5 c
Horizon F ₁	5,29 b	160,2 b	7,29 b	90,2 c	12,01 d	94,2 d
Magnetar F ₁	8,07 a	250,5 a	9,89 a	141,0 a	22,18 a	163,5 a
Starter F ₁	5,44 b	167,2 b	6,94 b	105,5 b	15,72 b	122,0 b
NIR	0,49	11,20	0,49	7,60	0,90	7,9

a = 0,05

temperaturę była odmiana Magnetar F₁ (1,7%, tab. 5).

Do warunków polowych najlepiej i najszybciej zaadaptowały się odmiany Arko F₁ i Magnetar F₁, które charakteryzowały się zwartym pokrojem i grubymi pędami, co czyniło je odporne na łamanie przez wiatr. U odmiany Arko F₁

Fot. 2. Uszkodzenia
chłodowe
na roślinach
ogórka odmiany
Starter F₁

Fot. 3. Ogórki gruntowe na polu ekologicznym

stwierdzono najszybszy przyrost nowych pędów. Pędy odmian Horizon F₁ i Starter F₁ były bardziej wiotkie i podatne na łamanie. U odmiany Starter F₁ odnotowano najszybszy rozwój generatywny (tab. 6).

W ocenie przydatności badanych odmian ogórka do uprawy ekologicznej ważnymi wyznacznikami były wielkość i jakość plonu. Zbiór ogórków przeprowadzono dwa razy w tygodniu, od 1 lipca do 30 sierpnia. Owoce sortowano na klasy wielkości: 6–8 cm (korniszony), 8–10 cm (konserwowe) i 10–12 cm (kwaszeniaki). Zdrowe i kształtne ogórki tych klas stanowiły plon handlowy.

Plon ogólny (tab. 7) obejmował plon handlowy oraz niehandlowy (owoce przerośnięte, niekształtne i chore). Ogórki wszystkich klas liczono i ważono. Wyniki poddano analizie statystycznej za pomocą testu t-studenta na poziomie istotności $\alpha = 0,05$.

Istotnie najwyższy plon ogólny i handlowy ogórków uzyskano z odmian Magnetar F₁ i Starter F₁, zarówno pod względem masy owoców, jak i ilości owoców z poletka 5 m². Drugim ważnym kryterium oceny badanych odmian ogórka były plony poszczególnych klas wielkości owoców (tab. 8) i ich udział w plonie handlowym (wykres).

Istotnie najwyższe plony owoców w każdej klasie wielkości uzyskano z odmiany Magnetar F₁. Struktura plonu handlowego wszystkich badanych odmian była podobna. Plony owoców o wielkości 6–8 cm, przeznaczonych do konserwowania stanowiły od 19% do 21%, a o wielkości 8–10 cm – od 24% do 30% plonu handlowego. Owoce tych klas są najbardziej poszukiwane przez konsumentów. Plon owoców przeznaczonych do kwaszenia wynosił od 49% do 57% plonu handlowego. Istotnie najniższy plon handlowy otrzymano z odmiany Arko F₁. Odmiana ta miała też największy udział (57%) plonu handlowego owoców o wielkości 10–12 cm.

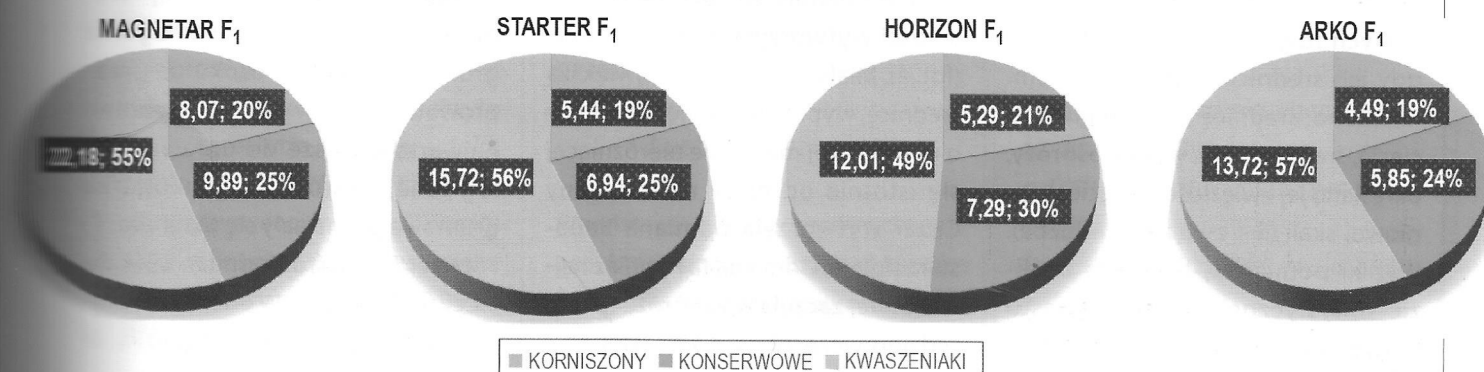
ODMIANY BROKUŁU

Po przyjęciu się rozsady brokułu przeprowadzono dwukrotnie ocenę wzrostu roślin i rozwoju generatywnego poszczególnych odmian. Mierzono: wysokość roślin, rozpiętość liści, liczono też liczbę zawiązanych róż (tab. 9 na str. 42).

Odmiany brokułu Cezar i Sebastian w obu terminach znacznie przewyższały odmianę Wiarus pod względem rozmiaru roślin (wysokość roślin i rozpiętość liści). Dodatkowo u odmiany Sebastian najwcześniej zaczęły pojawiać się zawiązki róż.

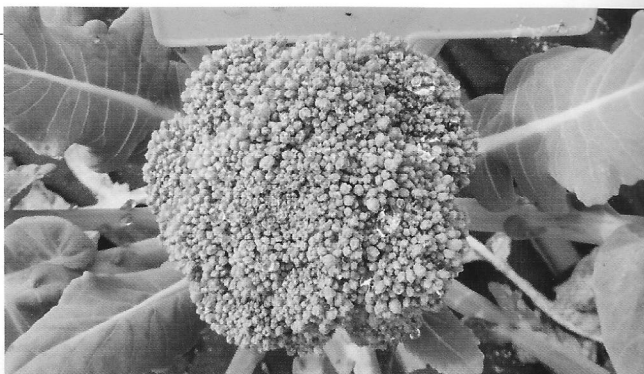
Zbiory brokułu prowadzono sukcesywnie w miarę dorastania róż, ►

Struktura plonu handlowego ogórka odmiany:

Fot. 4. Róża odmiany Cezar

Fot. 5. Róża odmiany Sebastian

Fot. 6. Róża odmiany Wiarus, o małej zwężłości i nierównej powierzchni

Fot. 7. Róże odmiany Wiarus na rozgałęzionym pędzie

fol. 1–7 T. Sabat

Tabela 9. Obserwacje wzrostu i rozwoju brokołu

Data pomiaru	Wysokość roślin (cm)			Rozpiętość liści (cm)			Liczba zawiązanych róż (szt.)		
	Cezar	Sebastian	Wiarus	Cezar	Sebastian	Wiarus	Cezar	Sebastian	Wiarus
30 lipca	17,87	19,17	16,83	25,30	23,50	20,53	0	0	0
27 sierpnia	32,30	32,33	29,13	44,07	42,27	34,60	0	12	3

Tabela 10. Parametry do oceny jakości róż handlowych badanych odmian brokołu

Odmiana	Średnica pędu (mm)	Średnica róży (cm)	Wypukłość róży (cm)	Zwężłość róży (1–5)	Masa róży (g)
Cezar	20,9 a	9,3 a	13,8 a	4,6 a	72 a
Sebastian	21,6 a	8,8 b	12,7 b	4,3 a	78 a
Wiarus	17,6 b	7,4 c	10,7 c	3,3 b	50 b
NIR	0,82	0,41	0,27	0,31	0,31

$\alpha=0,05$

◀ od 6 września do 6 października, kierując się zaleceniami Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, według których róże nadają się do zbioru, gdy ich średnica przekroczy 6 cm. Mierzono: średnicę pędu w miejscu cięcia, średnicę róży, wypukłość róży, określano jej zwężłość w pięciostopniowej skali (5 – zwężłe, 1 – luźne). Wyniki pomiarów, poddane analizie statystycznej za pomocą testu t-studenta na poziomie istotności

$\alpha = 0,05$, posłużyły do oceny jakości plonu handlowego róż (tab. 10).

Stwierdzono, że róże najlepszej jakości wytworzyła odmiana Cezar (fol. 4). Miały one istotnie największą średnicę, wypukłość i zwężłość. Róże o największej masie, ale nieróżniące się istotnie od masy róż odmiany Cezar wytworzyła odmiana Sebastian (fol. 5). Odmiana ta również najwcześniej zaczęła wiązać róże (około tydzień wcześniej od pozostałych).

Szybko jednak zmniejszała się ich jakość handlowa, z powodu utraty zwężłości.

Odmiana Wiarus okazała się najslabszą z badanych odmian brokołu. Wytworzyła róże istotnie najmniejsze i o najmniejszej masie oraz zwężłości (fol. 6). Odmiana ta miała również tendencję do rozgałęziania pędu głównego, czego konsekwencją było wytwarzanie kilku małych róż na jednej roślinie (fol. 7).

PODSUMOWANIE

Na podstawie jednosezonowych badań nad przydatnością wybranych polskich odmian ogórka gruntowego oraz brokołu, przeprowadzonych w 2021 r., wybrano najwartościowsze do uprawy ekologicznej. Wśród odmian ogórka gruntowego znalazły się Magnetar F₁ i Starter F₁, a wśród odmian brokołu – Cezar i Sebastian. W obecnym sezonie badania są kontynuowane. ■